

נפתלי ה. טוקר: סיפור־מלחמה

פתאום היה האיש הזה בין היושבים במזרח. איש שותק על סידור פתוח וזקנו מהוקצע, רבוע. הרבה דברים על האיש הזה דוחקים במסתכל לתמוה. במדויק אותם דברים אין אדם במתפללים יודע להגיד. אפשר אלו עיניו הבלתי נסבות לצדדים, משל לראות גבאי בקצפו, קול התראה נותן במעברים. משל דברים של דא והא, טבע אדם להשיח בין קריאת־תורה ועלייה, זה האיש שותק על ספר פתוח וצווארונו צבוט על צווארו בעניבת־פרפר.

כל אחד בלבו חושב, אצל זה האיש בכימוסיו, משהו מדברים עצור. מאיזו דרך בא זה האיש לבדו הולך. אל מקום שארחותיו מובילות לשם, אין אדם במתפללים יודע להגיד. כל אחד בלבו על נסיבה מהנסיבות חושב, יהיו אז דברים מן המסוימים האלה, אצלו עצורים, מספרים קצת על עצמם.

נסיבה מן הנסיבות כגון זו המתגלגלת עכשיו. זה האיש נצוד לעינו המשוטטת של הגבאי להיות שמו נקרא לעלייה של תורה. מה שם משמות בני איש, האיש, אין אדם במתפללים יודע להגיד, מפני הדבר החטוף הזה, פתאום. אבל כל אחד חדוד בשקט של ציפייה לשמוע מה סוד קולו של האיש בברכת־התורה.

זה הפעם יש שכר כלשהו לציפייה. אוזן כל אדם במתפללים שומעת איש נותן בניגון קולו. כמה מופלאות דממת המופתעות הנמשכת עתה על השקט. בהתנגן נעימות הזמר על לב המתפללים ידע כל אחד מהם במבורר כי סוד זה האיש בשיר. ודע סוד זה כי כך הוא, גם מפני חכמת עצימות העיניים של האיש בשוררו, ואמנותו במלאכת הנשימה, מעשה חזן. כל אלו מראות הדוחקים בבני־אדם ללחוש דברים בהשתאות. אצל הגבאי נמהרים הם להיעשות, בתקיעת־כף מלפכת לכפו של זה האיש. ובלשון של בקשה בדבר תפילת מוסף לפני התיבה.

עכשיו כל אחד במתפללים יודע כי זה נעים זמירות האיש, נאות לגבאי להיות על הרינה במוסף. מה לבו של האיש באמת על כך אין אדם במתפללים יודע אפילו עתה. איש שותק שב בינתיים אל ספרו הפתוח ופניו חתומי כל מבע. אחר־כך יש אדם מפטיר ומישהו מגביה. אחרי ההפטרה נופלת פתאם מהומה. משהו על הבימה בין גבאי לאדם כמרקחה. לפתחה של בימה ניצב נעים־זמירות האיש לתפילה של מוסף, שומע דאבוגו של גבאי ומיני דברים שבצער על חזקתו של בעל יארציית אחד, הנה ניצב בחוזק רגל ליד הדוכן, על המוסף.

מה תוכן לבו של זה האיש בנסיבה דאבונית זו אין אדם במתפללים יודע להגיד. עיניו בלתי נסבות לראות שתיקת אנשים מלומדה. אף אלה בהשפל נימוסיהם אינם נותנים עיניים באיש שותק, שב עתה אל סידורו הפתוח וזקנו המהוקצע ברעדודים.

אולי יקרה ליארציית הזה משהו, איש שותק חושב מחשבה מיוזעת, מצחו בטיפי אגלים. ככה פתאום יכה משהו פנימי את שליח היארציית בחזק. יעבור אז הוא עצמו על התיבה בניגונים.

איש שותק בריגושים, מחדד אזניו לשמוע אם יש משהו מהדבר הזה על הבימה. שומע קול גבאי מלחש פיוסים לאזניו. מן הבימה מצווחת נהמת ה"יקום פורקן" ככרוכיה, מלגלג הגבאי על חדל-קולות זה המזמזם לפני התיבה. אבל בשבת הבאה מברכין ראש-חודש, קול גבאי מרמז חרישית, בוודאי ובמבורר אתה האיש להיות אז על הרינה במוסף.

איש שותק הולך לבדו בדרך, חושד בעסק זה היארציית, שמא מזימת חורשים היא להסירו מלפני התיבה. אחר-כך במקום שארחותיו מובילות לשם נזכר ב"בוודאי" של הגבאי, אי-אפשר לו שיהיה עד כדי כך בדאי לומר על מוסף ראש-חודש במבורר. מן הראוי להיכון בחידוד הקל ובמזמורי שיר, יהיו השומעים עדים לאמת נעימותיו. בשחרית של שבת-מברכין, איש שותק בין המשפיימים. מצוהר בית-הכנסת ולעזרה רואה שולחנות לבושי בדים לבנים. אל-נכון ערוכי קידוש הם למוסף-מברכין. איש שותק במטמוניות לבו מתנשא, שמח. יודע כי סיבת כל זה בתפילת המוספין שהוא עתיד להשמיע בניגונים. לבטח גם עברה שמועת הרינה במחנה ויהיה העסק גדול. זכרון הדברים האלה מהמה את המצב הנפשי, להיות הוא על ספסלו מהמהם בשקט גדול גוני הצלילים על-פי סדר התפילה והמלים. שוב ושוב אותם מקומות של רעדודים, המצריכים עליות הקול וירידות, כסדר הסימנים המשוכים בעיפרון על סידורו.

איש שותק הוויתו משוקעת בשינוני הניגונים. אינו מרגיש מדעתו עד כמה יש לצלילים בהימהומיו, כפעם בפעם, תהודה בקרב היושבים קרובים בשתיקה. מסתכלים נבוכים, מתקשים לבוא עד חקר איש זה ופשרו. מדעתו גם לא ירגיש מה נשמע ומתארע אצל העובר בשחרית לפני התיבה. ובעוד ציבור המתפללים כבר בעמידה של שמונה-עשרה מלחשים, הנה הוא במחשבת מזמוריו מכונס, משנן ניגונים בישיבה על ספסל.

בעלייתו של מפטיר ניעור האיש להרגיש בשעה הדוחקת כל-כך. העולם סביב ישוב משוקע באותיות הקטנות של ההפטרה, אולם אצל זה נרעשת ההוויה ביותר להתיצב ליד מעלות הבימה בבהילות.

הנה הוא עכשיו ערוך מיתרים, מצפה בריגוש גדול לאותות מרמזין של הגבאי. שומע פתאום קולו מאיזה צד בלתי-נראה נראה תחילה לעיניו. אבל שומע סיפור קידוש של חתן, הנה הנה אפילו אותם אגוזים מן עזרת-הנשים נזרקים. סיפור קידוש של חתן, שהוא כמנהג החתנים גם חזן של מוסף. שוב ושוב אוזן איש שומעת מילולי סליחה בגימגומים. בגלל זה כל זה, ולפיכך כל-כך, שהרי מחמת ומפאת, גם בשביל והואיל. איש שותק שומע תוחלתו הממושכה נכזבה, שב אל סידורו הסגור בריטוטי אברים.

אולי אפשר יקרה לחתן מקרה פנימי של משהו, שבות מלים להצטייר במחשבה

והזיעה הנוטפת מפשטת לחלוחיתה על הפנים הסמוקים כמעטפת שקופה. עכשיו גם בא זכרון גבאי וכל אשר אינו מלחש הפעם פיוסים. מן הבימה מצטפצף קולו של החתן ב"יהי רצון", אבל אוזן איש סמוק אינה שומעת הפעם ליגלוגו של גבאי על קול המשור הזה המנסר ב"מי שעשה נסים, ונאמר אמן". איש שותק בהתרעשות נימים, נדלק בעיניו משהו על-אודות המעשה, הנצרך בכורח הנסיבות להיעשות בחזק.

בחרת-הש"ץ מתרגש המעשה לבוא. איש חתן, חזן, משמיע קול "קדושה" לפני התיבה. איש שותק מצפה לאותה שעת-ביניים שוקטת שבין סוף אמירה של קהל לאמירה עונה של חתן. לתוך מירווח השקט הזה איש שותק קופץ פתאום בקול חיזון, ללמד לעדת היהודים חכמת הניגון של קדושה. דממת המופתעות הנכפלת עתה בחללו של ההיכל מציתה דווקא בנפש איש שותק את אש הניגונים, לתת לצלילי קולו יתר עוז ורעדודים, על-פי סדר העליות והירידות כמשמעת החזנים. כמה גדול שקט ההיכל בנסיבה ניגונית זו, בלתי-נפרצת במקהלות מתפללי ישראל. הנה מתמשך הוא השקט הזה גם בשוך קול האיש מניגון.

איש שותק, שותק, יודע כי זהו שקט השתאות של מופתעים מדבר-פלא, עתה-זה שמעו אזניהם. עכשיו אל-נכון תהיה תפארתו בניגונים מהוללת בקרב באי ההיכל עד כי יהיה הגבאי מנוע מחילופו בחדלי-קול, חתנים. כמה חבל גם על נסיבה זו שהיא בקדושה של עמידה. לולא כן ודאי היתה אוזן הגבאי שומעת תשואות מתפללים בשבח חיזונו.

בשוב חתן-הש"ץ לחזרותיו, אחרי שקט ההשתאות ומפת שולחן של גבאי, מגלגל איש שותק רחמיו על קול חתן דגן, הניחר לפני התיבה. לבטח היה כמצחק בעיני מחותניו, אשר זכרו את הקול הראשון בהתנעמו.

איש שותק בנפש מרוגשה, מצפה למטיבה הגדולה של הקידוש. אל-נכון יהיו אז הלבבות בשמחתם, פתוחים לשבח תפארת קולו בניגון. גם יעתירו אליו בבקשה ובמפגיע להנעים שוב ושוב את קולו בזמר, לשמח חתן ומחותנים.

על דרך זו יודע איש שותק אחר-כך, בבוא הציבור אל הקידוש שבעזרת-הנשים, כי אלו העיניים הניבטות אליו מבין לשולחנות הערוכים, משטחות לפניו, במין התרצות, בקשות לניגונים עד שאין עם לבו הכוח להחזיק שיור שבמשהו מאותה עקשנות לב הטוענת להתעלם מתחינת בני-אדם.

הכוסות עדיין מושקות לחיים, טרם יידרש נאום הרב, וקול איש שותק ברמה נשמע. בעמידה על רגליים באים הפעם ניגוניו להצהיל לבות אנשים. אחר-כך תוקעים בעבורו אנשים כף בכף בשביל שיעלה על הכיסא, אחר-כך דוחקים בו בממש להתיצב על שולחן לבוש בדים, כמנהג החזנים הגדולים על במה.

בזו השעה המיטיבה עמו כל-כך אין איש שותק שוכח גבאי וכל אשר עשה עמו פעם ראשונה ושנית. בעין קטנה יזכור על כן לתור אחריו, לבחון מה פנים לו עתה לניגוניו. רואהו נכחו, בעמידה של מטה, סוף-סוף אפילו הוא בפנים מאירים מוחא לזמרתו כפיים. הוא הגבאי אשר מפציר בו עכשיו בלחש, ואחר-כך גם מושכו ביד

ממש, לצאת עמו אל מקום של חשאיין, כאילו דבר-סתר לו להגיד לאוון איש שותק. בחוץ מאחורי כתלי בית-הכנסת מגיד הגבאי קצת שבחו של האיש בפניו. על כן מן הראוי לחזן חכם לנהוג קימוצים בסגולת קולו, לשמרו ליום שידובר בו. משמע למוסף הבא עלינו לטובה בשבת הבאה. מובטח ומוסכם איש שותק יהיה אז על המוסף. איש שותק בדרך לביתו שמח. חושב, כל הנעשה הזה בקידוש בית-הכנסת פנים לו לכאן ולכאן. לולא קולו הנודע באמת בערבותו אפשר היה לחוש לדבריו של גבאי שמא במזימה עשה להוציאו ממסיבת המחותנים. כל זה אכן אפשר היה לו להיות טכסיס נאה של גבאי, לולא אמת התשואות לניגוניו. לפיכך גם היתה הבטחת הגבאי ברורה ומוסכמת, בלתי ניתנת לפירושים כפולים.

כל ימות השבוע הוגה איש שותק בניגונים. מחדד גם בלילות קולו להצלילו לקראת מוסף השבת, כמובטח אצל גבאי במבורר. בלבו גם יארוג מחשבה כנגד פני התחבולות, שהן אצל הגבאי בגדר האפשר.

בהשכמה של טרם-שחרית מן הראוי להקדים לשמוע מה דברו של גבאי בענין, שמא שיבושים חדשים לו להדיחו מפס המוסף. באופן זה יהיה לו די סיפק של זמן להטות לבות ציבור מעריציו. מפני זה ירוץ עתה בארחותיו להקדים ביותר אפילו את תפילה קודם התפילה.

במעלות בית-הכנסת לא ישגיח בהיתקלו בניצבי-פתח שנים שומרים, עטופי טליתות אך בעיקרם בעלי-גרמים. לאזנם ימהר להשיח משהו מן ההתרצות שהיא בעצם התהדרות כלשהי על עצמו כי חזן מוסף הוא. על כן גדלה עליו כל-כך המופתעות באחוז אותו השנים מזה ומזה כמין צבת, להוציאו החוצה בנענועים.

"פה יש משהו טעות", איש שותק מגיד קול מטולטל, "אני חזן מוסף".

"פה אין טעות", איש שותק מודחף מחוץ לבית-הכנסת שומע, רואה כנגדו פנים מחמירים, "פה אין טעות". רואה ידיים מגפנפות עליו איומים.

פה ישנה טעות איש שותק בנפשו עצוב. ישא שנית עיניו אל שער בית-הכנסת, יראה עדיין ידיים כנגדו באיומים. מביתו יתן אחר-כך עיניו לשמיים לחפש מוצא לשירים העצורים בעצמותיו, כמו זו השמש הזורחת. לו אך פעם אחת יתור לעצמו דרך לעבור לפני תיבה בניגוניו, כי אז היו מוניטין שלו יוצאים בעולם. זה הדבר הצריך אצלו להיפחן בתבונה ובהשכל כדי שחפצו יצליח בידו.

בלילה באות המחשבות לכלל ציור ותמונה. זו דממת חצות החשובה כל-כך לפועל-מעשיו. איש שותק מהלך לאור זרקור הלבנה בחוצות אפלות. אל מקום שארחותיו מובילות לשם איש שותק יודע במדויק. לבית הגבאי בתכנית שבמחשבה-תחילה. להסתכל בעין תבונית עד כמה הבתים שוקטים על חשכתם בשביל שיהיה המעשה בא על כולם בחזק.

איש שותק על צינור שפכים חוצי מטפס, במחתרת חותר, למצוא נתיב גישה לבית הגבאי של מעלה. שומע מקצת בעבועים של מים, מכאן ומכאן אין איש מן החלונות מביט. במעלות הצינור חוגר עצמו במחוזק אליו, שתהיה תנוחתו מתוקנה לעשייה המחושבת אצלו מצד הצינור להיפעל.

אל עבר חלון גבאי איש שותק שולח פתאום קול מוסף. תחילה את ניגון ה"מי שבירך", בדקות הצליל למען יהיו הקולות מתפשטים בנחת לאזני רדומים. אחר-כך על-פי חכמת ההדרגה לגבר חיילים ב"ומי שמיחדים", וב"ומי שבאים", וביתר עצמה ב"ומי שנותנים". ובבוא ניגונו אל ה"וכל מי שעוסקים" כבר נוקבים הניגונים צרורות-צרורות את שקט הלילה, להוציא אנשים אל חלונותיהם לתהות אחר כל זה מהו.

בהגיע ניגונו אל הפסוקים החותמים את "אב הרחמים" כבר שלוף ראשו של גבאי מבעד לחלון החוצה, בהסתכלות משונה אחר מוצא הקולות. לכאן ולכאן מופה תמהון, איש שותק במעלות צינור-השפכים דורך נפשו עוז להגיד את חצי הקדיש. מסולק מכל תשומה אחרת, איש מוסף בעמדתו הגבוהה משוקע אך בהווית ניגונו. בזה שקט הלילה יהיה קולו מושל לו להוציא סוף-סוף שמעו לגבאי. לא ישגיח בצאת בני-אדם מבתים להתאסף יחד עליו בסיבת זה השקט הנטרד, אף לא בשריקות נערים מחלונות בתים יציצו, למלא דווקא ידו בדבר חדש זה משמח כל-כך נפש ילדים. אחר-כך גם לא ירגיש באיש גבאי, הניצב עכשיו מעליו על הגג, להטיל מדלי שבידיו מים על ראש איש חזן.

אמת כי מחשבת ארובות-שמיים עלתה בזכרון איש שותק. שמא גם משמיים נלחמים נגדו בגשמים. אחר-כך ניעזר קימעה לשמוע מילולי שעשועים של מסתכלי-מטה, ורואה שטף מים חדשים יוצאים כנגדו מלמעלה, מבעד לשקיפותם איש גבאי על גג צוחק.

לזה גבאי יש דבר פנימי נגדי, איש שותק על משכבו בפית יהגה עצבות. אפשר זו קנאה המתחתכת אצלו, להוציא כל בעל-שיר מן התיבה. ככה טבעה של קנאה שאין לה ארוכה אלא במלחמה.

במוצאי-שבת שלפני ראש-השנה תהיה השעה כשרה להתגרות על גבאי מלחמה. בזה ליל סליחות, ראשון לעשרת תשובה, נכונים לבות אנשים לשמוע על הרינה בתפילת חזנים. כך וכך תכנית המלחמה במחשבה. בעוד הגבאי יכוון מעייניו לתיקונו של ההיכל של מעלה, איש חזן, על דעת קהל מעריציו, יערוך תיקון סליחות בחצר העמודים של מטה. זו הרינה והתפילה ששימעו צריך לצאת בפירסום גדול לאזני בני-אדם.

איש חזן על פתקים יושב, לכתוב סדר הרינה במפורט. במדוקדק גם סדר הלחנים לסעיפיהם על-פי שמות מלחינים נודעית-הילה. קו חוצץ, ומתחת תכנית המקום והזמן, ועל דעת קהל היודע מוניטין של חזן, במוצאי-שבת שלפני ראש-השנה בחצר העמודים של מטה.

זמן הלילה ראוי לאיש דוור לעבור על-פני מבואי בתים במשא פתקים לעיפה. יהיו בני-אדם משכימים לתיבותיהם בבוקר, צלולי-דעה לזכור תכנית המקום והזמן. אחר-כך על לוח בית-הכנסת החוצי, במודעה מוכפלת-ממדים, כתובה באותיות מאירות-עיניים של איש המושך בנוצת סופר-סת"ם.

עכשיו יהיו לדברים מהלכים בקהל, איש שותק על משכבו עייף, שמח. מצייר במחשבתו לילה חזיונות היכל שומם, שכל מתפלליו ירדו לתיקון סליחות בחצר העמודים של מטה. זו נסיבה מסוכנה, על משכבו יטפס עצה כנגד גבאי קנאי ומזימותיו.

באשמורת-בוקר מאוחרת קם איש שותק בבהילות. אפשר על דרך החלום סופר לו סוד מזימה. הנה צדעיו מדלפים זיעה קרה, מזכירים לו דבר רע זה עשה גבאי, להתנכל לתכנית המקום והזמן. בערמתו דידה לילה אחריו, להוציא בשקט השועל מתיבות הבתים פתקיו. גם נזכר כי היו בלילה פעמי רגלים נחשדים לאזניו בדרך זו ואחרת, בין פתחי בתים. לא היה חכם להערים חמיקה מזה ומכאן, מכל צד. הנה בדרך בית-הכנסת אין זכרון למודעת לילה על לוח חוצי תלה. אחר-כך במבואות בתים אין פתקים לעינו המציצה מבעד לחריצי תיבות. זה גבאי ממזר, איש שותק חושב משהו להפליא לעשות נגד זה ותחבולותיו. עוד חושב, ימח שמו מספר הזכרונות.

כדרך כרוזי הסליחות, בטרם יולד יום יקיצו נרדמים לעבודת הבורא. איש שותק באשמורה אחרונה של לילה, טרם הגיץ ינץ יוצא לדרכים, לנוכח פני חלונות, להכריז קולות על עצמו על-פי סדר תכנית המקום והזמן. אינו מכיר בין תכלת ללבן, לפיכך עינו לצדדים בחדות תסתכל אם יש גבאי נחש בעקביו. גם לא ישכח לתת בעצב ניגון קולו, להעלות בלב המתעוררים זכרון קולו וכל אשר עתיד להעשות בו בחצר העמודים שמתחת להיכל.

עכשיו חדור הדבר לכל אוזן, איש שותק בחדוה יתירה. גם אצל זה גבאי ממזר כבר לא תצלח כל תחבולה להעביר את שמועת התכנית כאילו לא היתה מעולם. למשנה-בטחון איש שותק שב לאותם דרכים, נוכח פני חלונות, להכריז ביתר שאת על עצמו, על-פי סדר תכנית המקום והזמן. ליד בית-הכנסת כבר עלה עמוד-השחר למתפללי הוותיקין. איש יגע רואה אור מחלונות ההיכל. עכשיו הוא מעפיל בהתגנבות נסתרת ביותר אל צוהר העננה בשביל להכריז קבל-ציבור-הוותיקין תכנית הניגונים והסליחות. בהתגנבות נסתרת ביותר מחשש לאותם בעלי גרמים שנים שומרים, שמא ניצבי-פתח הם לעשות בו שפטים.

בהסתכלות אחר כל אפשר נחשד, איש שותק משים מגמתו אל עזרת-הנשים, בלתי נשמע הד צעדיו בעלייה. פעם אחת היה ניצב פה על שולחן בקידוש חתן ושר. עכשיו ערומי בדים השולחנות, וזה גבאי במארב ההיכל. יש על כן להכריז בחטף על הדברים מבעד לצוהר ולהימלט כבזק. איש שותק שמח על כל המעשים שהם סוף-סוף מצליחים על-פי המחשבה.

אל מקום שארחותיו מובילים לשם לבדו ילך בחדוות מפתח. יגדל בעיניו פלא אדם מן המתפללים מאחרי שער ביתו יושב, מחכה.

"אתה, אתה חזן!" בנחת חכמים משמיע כמו בלחשישה. אל-נכון משהו סודי עמו שליחת טנדו בשלי. גם אפשר כל זה מזימת-חשאי, ממזר גבאי העמיד על כך שליחים. המשפיל בנסיבה הזו ישגית, יאמר בהחלטיות, בניגון שלא יהיה כנגדו

עירעור: "במוצאי-שבת מוגמר הדבר, נחרץ, בחצר העמודים שמתחת להיכל אני חזן". מתחדדת הסתכלות מה יש לו כנגד זה. "אתה חזן גדול", איש שותק בהתחממות-לב עושה אזניו כאפרכסת, דברים שהוא משמיע בנחת ראויים להישמע, "אתה קולך ערב באמת, אבל משוגע". "אבל משוגע", מלים שהיו באמת כבר מעולם לאזניו, במקום זה ואחר מפי תינוקות של בית רבן במחבואי דרך. עכשיו צריך להגיד לו דברים נודעים על טבע הגדולים. כך מצטיירים הללו בעיני הקטנים כמשוגעים. להגיד לו כל זה צריך. "אתה משוגע לא מטעם הצטיירות הגדולים אלא מסיבת משוגעות באמת", משיב מפרש בחשאי הפרטים, "חסר לך מין בורג חוש להערכה נכונה של מצב. חזן גדול בלי תחושה לנסיבות ראויות לחזנות".

"מה...ה?" דברים חדשים מקרוב-באו, תמוהים. "אצלך מקולקלת היכולת לשקול מה חפץ העתים, אם לשתיקה הן ראויות או לומר. במשוגעותך תפצח בזמר בקדושה שהיא כולה של חזן אחר, ובשגינותיך תדמה עמידה מוקיונית על שולחן למהוללת. מפני כל זה אתה משוגע מצחיק, בלתי-מסוכן".

איש שותק נזכר בכל אותן פעמים רעות בהן ביקש לעשות מעשה מזיק. גם אינו שוכח להשפיל בנסיבה זו מפני מזימת-חשאי, ממזר גבאי אפשר העמיד על כך שליחים.

"ואתה באת להגיד לי כל זה בשביל טובתי?"
 "באתי מפני שיש לדבר תיקון".

"תיקון מתוך ביטול סדר הסליחות בחצר העמודים שמתחת להיכל, אה?" איש שותק משפח עצמו על תהבולת הגבאי, ידע לבו לשערה מהר. "תיקון על יסוד ידיעה שאתה משוגע. באופן זה לא תכריע לעולם מדעתך אימתי השעה ראויה לחזנות".
 "ועכשיו מה?"

"אם תדע במבורר במשוגעות זו של עצמך, באופן זה אפשר לא יידעוה אחרים. עכשיו שלא ידעת כל זאת, מן הראוי שתדע כי יודעים על כך האחרים".
 "מהו אפוא תיקוני?"

"הנה יש בית-כנסת לצעירים במקום אחר, בדרך זו וזו שמעבר, מחפשים חזן למוסף ימים נוראים. אתה מגלח זקנך, משתנה בדברים אלה ואלה, והולך אל גבאי המקום בשביל מוסף, כל זה מתוך מודעות מתמדת שאתה משוגע, כדי שלא תקבע לעולם מדעתך אימתי הנסיבות רצויות לחזנות. חפה תמיד למצוות גבאי. גם אם טומנת עצה זו קילקול כלשהו בחובה, הנה יש בה סיכוי להצלחה".

איש שותק בבגדים אחרים, זקנו מגולה כדרך האומרים למשעי. הולך בדרך זו וזו שמעבר, לבית-כנסת אחר. כל הזמן והדרך ישגן במילמול חרישי על עצמו משוגע. לדעת בצלילות המחשבה כי אצלו מקולקלת היכולת לשקול מה חפץ העתים והנסיבות. עכשיו מסולקת פזיזות הניגונים מלשונו והריהו עתיד לחכות אך למצוות

גבאי בחזנות. גם אם יהיה חתן מפטיר על המוסף ובעל ייארציית על הקידוש, אינו עושה בכלל כל ניגון בהחלט. אפילו יהיו המזמורים בגרונו כאש עצורים, הריהו סוגר בשיניו על לשונו כמו צבת. כל הזמן והדרך יסגור עכשיו איש שותק בשיניו על לשונו לצורך אימון הטכסיס, לא ישכח גם לשגן לסירוגים במילמול חרישי על עצמו משוגע.

פה יושב גבאי בית-כנסת אחר. אינו מכיר אינו יודע, רק ערוך לשמוע קול איש שותק בחזנות. אוזן גבאי בחדות תבחן עד כמה כשרון האיש להשמיע יוצרות-פיוט בקול רעם אדיר, ובצקוניג-הלחש קול דממה דקה. אחר-כך נישאים מעצמם גלי ניגונים, להתיצב על גרונו כמדקרות סכין, בשביל להיות אף הם מושרים לאוזן גבאי כראוי, בדקות הקאפשטימע ובחכמת הסילסולים. מפני זה ניצת בטנו בכעס גדול על לשונו החצופה בגין היותה נוחה ונרצית להתלחץ מבין שיניו כצבת, בלי תת לניגונים היפים מוצא. זה הכעס הגדול ההולך ומשתכך במהרה לזכרם של דברים אחרים וכל אשר נאמרלו שהוא צריך להיות מודע להם ביותר. מן הראוי אפוא לגלות את אוזן איש גבאי בענין פחיתותו לשקול מה חפץ העתים והנסיבות, למען יידע גבאי על שתיקתו שאיננה מחסרון ניגונים, אלא מפני הקילקול הזה הקטן הריהו אך מחכה למצוות גבאי בחזנות. אבל בשעה זו כבר ניצב גבאי על רגליו בריגושי שמחה, מהלך בעיגולים סביב החדר, בלתי מאמין על דבר גדול זה נפל עליו במפתיע.

"אתה חזן גדול באמת". איש גבאי בשמחתו ממאן לשמוע מיני דברים מתמלמלים על שפתי איש שותק. "אתה חזן על המוסף אצלנו באופן סופי, נגמר ונפסק על דעת הגבאים ועל דעת הקהל אתה מתפלל על המוסף".

נפש איש שותק, בשובו מבית הבשורות לארחותיו, מי יידע להעריך כמה גדולה החדנה המהלכת עליה. לבדו יילך בדידויי עליצות, אך בהצטיירות המדמה הומים השערים במהללי קולו וניגוניו. מפני זה לא יעשה הפעם ארחו קפנדריה, מתוך הסתלקות ממהלכי בני-אדם. אלא דווקא בעקיפים יהלך בכל אותן דרכים, ההומיות בהצטיירות, בשביל לשמוע כבוד חזנותו נתרע בפי צופים שבחלונות. זו עתידה להיות שעת הנקמות המתוקה נגד גבאי ממזר וחבר מרעיו. יהיה שמם נמחה מספר הזכרונות.

בביתו אין איש מהולל שתוי בשכרות הנוצחים. דווקא יזכור לשוב ולשגן לעצמו דברי משוגעות, אותם נצרך הוא לזכור בצלילות התודעה. אחר-כך על ספר הסליחות יתישב בכל תשומת ההוויה, להריץ שוב ושוב קולו על סדר המוסף בניגונים.

בית איש שותק סגור על סוגר. אין יוצא ואין בא בימים מנוגנים אלה של התאמנות הקול בסליחות מוסף. מבוקר עד ערב, אחר-כך עד חצות, הוית האיש מסולקת מכל מציאויות אחרות להוציא מהשבת השירים. תחילה יתן בעפרונו טעמי ניגון ותמרורים בצדי השורות, ממעל למלים. סממני חצים להגבהת הקול ולהשתפלות וניקודים להחדדה של צליל. אחר-כך נעשית המורכבות הזו סדורה על-פה על

לשוננו, ירוץ בה במשמעת הקול והניגון. באשמורות אחרונות של הלילה על משכבו לא ינום איש שותק מעקת הריגושים, הולכת וחזקה עליו מיום ליום והלאה. זו עתידה להיות התפילה הגדולה של חייו, בוודאי יהיו אז המוניטין הראויים לו יוצאים לעולם. זכרון הדבר הזה מזרוז את איש שותק לשוב לסדר המוסף בניגונים עד בוקר.

אף-על-פי-כן יודע איש שותק כי יש צד בעקת ריגושיו המתפרנס מקופה של חששות. חרף הוודאות שבמערכת הנסיבות החדשה, הנה דברי הקורות משופעים אצלו בלקח מהפך. על כן אפילו בשחריתו של זה היום קיוה לו, נרגש ביותר בנוראותיו – איש שותק יושב בכותל-המזרח, גבאי חדש משכו במפציר לבין המכו-בדים – מתחדד עליו מתוך מקום כלשהו ברק החששות. יודע גם יודע איש שותק כי אין בלבו הפעם מחשבת ליעוגים על העובר עכשיו לפני התיבה לשמע נענועי ניגוניו בשחרית. לזכרו של קול הזיופים הזה תגדל דווקא אחר-כך תהילתו בחזנות. איש שותק גם אינו שוכח לשגן לעצמו שוב על עצמו אותם דברים. אף-על-פי שיתמהמה, עם כל זה יחכה בדריכות אילמת לאותם אותות של גבאי לתפילת מוסף.

בהגיע השעה הגדולה הזו איש שותק בדעה מיושבת מנהג עצמו לפי סדר שבמחשבה-תחילה. גם אלה רחשושי הפה והספסל המגיעים לאזניו מכל העברים, משל המיית תוהים ספקנים, אינם מבלבלים אותו מקו התכנית המדודה במחשבתו לפרטים: להיות עינו צופיה לרמזי גבאי ואזנו כרויה ללחשושי מתפללים מה מלים בהם על עצמו כשליח-ציבור למוסף. עד למועד ששפתיו נפתחות להגיד את "הנני העני ממעש". בזה הרגע מתאהלת הווייתו בתוך מעטפת הטלית, להיות כולה מסוגרת במחשבת הניגון. תחילה בהתנגנות שקטה כטבעו של העני ממעש, ההולכת ונרעשת מפחד יושב תהילות ישראל. ואף-על-פי שאיני כדאי והגון לכך, יש לרגש על כך הקול באנחות הבכי שיהיה נא מצליח דרכי. עד לאותם וידויי הטאים הדורשים הגדה מוצנעת שבהנמך הקול, עד להיותם דממה דקה, בלתי-נשמעים לאזני מתפללים.

בהווית הניגונים הזו יש צד בנפש איש שותק המרגישה בלהבי קולו המחתכים את דממת בית-הכנסת. זו הדממה העוצרת ודאי בתוכה רגש השמלי, עתיד להיות נפרץ במיתח גבוה בשעה הראויה. מיד הוא חותם ב"ברוך אתה שומע תפילה", ופותח בנהמת קדיש, לקרוע שערי שמיים לתפילת שמונה-עשרה. זו הנסיבה המלפה אף בתוכו ריגושיות יתירה. הנה הוא מנהם את "יתגדל ויתקדש שמייה רבה", וכל אותה דממה דקה תהיה מתפוצצת בקול אמן אדיר, של ציבור הנותן סוף-סוף ביטוי לרעידת לבבו. איש שותק דורך נפשו עוז לקראת הרגע הנרעש הזה.

"יתגדל", פורצת שאגתו בניגון חד ומתעלה וידיו פרושות לצדדים כנשר-שמיים, "ויתקדש שמייה רבה", איש שותק מאריך בהגדת ה"רבה", לדרוך את נפש המתפללים לקראת הצפוי הזה הרועש. על כן כל-כך מותמהת בלבבו הדממה הדקה המתמשכת על העולם שמאחוריו גם אחרי האתנחתא והלאה. זו מתפרשת אצלו מהר כאילמות מרוגשים אשר אש הניגונים ליהטה את לבבם חזק. כל זה קצת משונה באמת, אך

במחשבתו הישרה אין אפילו צד קטן של בילבול שיטלטלו מהסתכלות תבונית של הנסיבות. על דרך זו יודע איש שותק לשוב אל נהמת ה"יתגדל" שנית, לומר את המלים כסדרן, במשמעת הקול והניגון ולשוב להיות מותמה ביותר על אינות הקול ואינות הדברים, בלי נשמע כל קול של מתפללים.

פה משהו קרה. איש שותק בלבבו נזכר במזימות גבאי ממזר. משהו בלתי-מבורר נפעל כנגדו במרמה. "שמיה רבה!... שמיה רבה!" מצווח שוב ושוב לקרוע את מעטה האילמות שמאחוריו. "שמיה רבה!" משלח הוא הפעם בזעקה גדולה ומיסב פניו אהורנית לראות את אולם בית-הכנסת ריק מכל נפש חיה. מצד זה ומצד זה ומכל הצדדים טורים-טורים של שולחנות שוממים, עזובים מכל זכר אדם. איש שותק בכעס עצור מטפס, חושב, בכל זה יש ודאי מזימת גבאי, בערמת-שועל כנגדו טכסיס. "שמיה רבה! שמיה רבה!" מצווח איש שותק ללמטה ולצדדים אולי יש מתחת לספסלים הבויים. שומע קול ילד מצד שולחן כלשהו לבדו יושב.

"שמיה רבה, שמיה רבה, כבר אמרת הרבה, אמן, אמן, אמן".
 "איפה מתחבאים כולם?" איש שותק מרעיד קולו אל עבר הילד. בלבו יתהה על הקונץ הגדול הזה באמת, לא עלה במחשבתו כלל, "לאן הלכו כולם?"
 "הלכו למלחמה כולם, הלכו למלחמה, למלחמה".

זה מלחמה הביא גבאי עליו בחזק. איש שותק חושב, טכסיס גדול בלתי-משוער. עכשיו אני יוצא כנגדו בטכסיסים מעולים, להביא עליו בערמה מלחמת-ניגונים. גם להיות התודעה בכל העת מבוררת שאצלו מקולקלת היכולת לשקול מה חפץ העתים והנסיבות. גם לשנן במילמול חרישי על עצמו משוגע. זאת הפעם תהיה המלחמה בפרהסיה, פנים-אל-פנים. בזריזות לחדד את הקול לקרב ולצאת לדרכים שוממות, ההומיות בהצטיירות, ובאותה שעה לשמוע כבוד חזנותו נתרע מפי צופים שאינם על החלונות.